

Sara Lawrence Lightfoot

Respect: the most powerful dimension of educational goodness

Inleiding

Respect is belangrijk op alle niveaus in ons leven: privé, op het werk, op wereldniveau. Met name de laatste jaren is respect veelal met voeten getreden. De vraag is: wat kan ik zelf doen? wat kunnen we doen voor de nieuwe generatie?

Vrijwel iedereen vindt respect belangrijk. Ook in scholen wordt respect altijd genoemd als een belangrijke waarde. In de dagelijkse praktijk blijkt het erg lastig te zijn om respect écht te laten zien in het gedrag. Er is vaak een grote kloof tussen de geschreven woorden en het dagelijks handelen.

Waarom respect in de school zo belangrijk is

Er zijn verschillende redenen waarom respect zo belangrijk is:

- het vormt de basis voor de professionele cultuur in de school;
- het is van groot belang voor de kwaliteit van de relatie tussen de leiders en de medewerkers: betrokkenheid, oog en oor voor elkaar hebben;
- het is de voeding voor goede relaties tussen de leerkrachten, de kinderen, de ouders en andere betrokkenen;
- respect is fundamenteel voor het goed functioneren en presteren van kinderen. Hersenonderzoek toont aan hoe belangrijk relaties en positieve emoties zijn voor alle ontwikkeling.

In de klas is respect fundamenteel. Het uit zich op verschillende manieren. Als we terug gaan naar onze eigen schooltijd en we denken aan leerkrachten die het verschil hebben gemaakt, speelt respect daarbij vrijwel altijd een rol. Voor kinderen is het van belang dat ze het gevoel hebben dat ze ertoe doen. Respect betekent ook hoge verwachtingen hebben van kinderen, nooit opgeven, vertrouwen hebben in hun mogelijkheden.

Wat is respect?

Respect gaat over symmetrie, empathie en connecties tussen mensen in alle lagen. Ook in situaties waarin de relatie vaak gezien wordt als ongelijk: ouder-kind, leerkracht-leerling, dokter-patiënt, directeur-administratief medewerker.

Respect is dus niet gebaseerd op macht, status of hiërarchie. Als respect gevoeld wordt als een verplichting, is er eigenlijk geen sprake van écht respect.

Respect sluit aan bij “the desire to be known”, het gevoel ertoe te doen.

“Will anybody know who I am?” Deze vraag geldt in een school voor alle betrokkenen: de kinderen, de leerkrachten, de leiders, de ouders, de conciërge, de schoonmakers. Vaak is er alleen respect voor degenen hoger in de hiërarchie en weinig of geen respect voor de mensen lager op de ladder. Howard Gardner noemt dit “kiss up and kick down”.

Erg belangrijk is het besef dat je respect krijgt door het te geven, niet door het te eisen. Te vaak vloeit (schijn)respect voort uit plichtsgevoel, het proberen te voorkomen van straf, opzien tegen de plek in de hiërarchie, de status en macht die iemand heeft. In al deze gevallen komt het niet van binnenuit.

De zes dimensies van respect

Sara Lawrence Lightfoot beschrijft in haar boek “Respect” zes dimensies waarop respect zich manifesteert.

1. empowerment

Hiermee bedoelt Sara Lawrence dat we anderen de mogelijkheden geven om hun leven zelf vorm te geven. We helpen anderen het zelf te doen. In de uitgangspunten van de lerende school gaat het hier om het bevorderen van persoonlijk meesterschap, zowel bij de kinderen als bij de mensen die in de school werken.

2. healing

Healing is gericht op het ondersteunen van het welbevinden van anderen. Healing heeft te maken met gezondheid (health). Het woord health komt van wholeness (heelheid).

Healing heeft onder meer te maken met zorgzaamheid, er zijn voor anderen.

3. dialogue

Respect vormt de basis van goede communicatie. Openheid speelt daarbij in twee betekenissen een centrale rol:

- eerlijk zijn

Durven en willen zeggen wat je vindt, dingen zeggen die gezegd moeten worden, dingen zeggen op de plaats waar ze gezegd zouden moeten worden.

- open staan voor

Goed communiceren betekent veel vragen stellen en weinig uitroeptekens plaatsen.

4. curiosity

Oprechte belangstelling hebben voor anderen is een vorm van respect. Kinderen worden nieuwsgierig geboren. Door onze gerichtheid op “het goede antwoord” gaat veel ervan verloren.

5. self-respect

Respect en zelfrespect gaan hand in hand en ze beïnvloeden elkaar.

“Perhaps the most important thing we can undertake toward the reduction of fear is to make it easier for people to accept themselves, to like themselves”.

6. attention

De volle aandacht geven aan anderen: “being completely in the room”. Als we niet oprecht en met volle aandacht geïnteresseerd zijn in de ander, kunnen we geen respect tonen en bouwen we ook geen goede relaties op. Ken ik als leerkracht mijn kinderen? Mijn collega's? Weet ik wat hen beweegt? Hoe is dat voor mij als leider?

Acht uitdagende lessen over respect

Om respect in de praktijk te ontwikkelen beschrijft Sara Lawrence acht uitdagingen waar we aan kunnen werken.

1. symmetrie

We dienen oude beelden rond respect (gehoorzaamheid, hiërarchie) te vervangen door symmetrie, gelijkwaardigheid, groei, samenwerking. Tip van Margaret Wheatley: vergader altijd aan een ronde tafel!

2. relaties

Respect kan groeien door relaties en in de context van het leven en van het werk. Het is niet iets abstracts (just words)

3. beleefdheid

Verwar respect niet met beleefdheid: respect is geen decorum (schone schijn). Vaak zien we allerlei rituelen aan de buitenkant. Écht respect gaat dieper, het komt van binnenuit.

4. verhalen vertellen

Vertel elkaar authentieke verhalen, stel vragen, toon echte interesse, luister naar elkaars verhalen. “One story invites another story”. Maak hier tijd voor in de school.

5. taal

Ben niet tevreden met vage termen en wollig taalgebruik. Wat bedoelen we precies met al die mooie termen die we gebruiken? Veelal zijn het stereotypen en containerbegrippen.

6. omgaan met verschillen

Hoe gaan we om met mensen die een andere mening hebben of die er anders uitzien? Leren we daarvan? Gaan we ze uit de weg? Zijn we ook bij hen in staat tot respectvolle acties?

7. familie

Van groot belang zijn onze ervaringen als kind. Tegelijk zijn we altijd meer dan ons verleden: we kunnen eigen keuzes maken en ons ontworstelen aan negatieve invloeden in plaats van deze over te dragen aan anderen.

8. omgaan met stilte

In onze hectische tijd is stilte bijna uitzonderlijk geworden. Respect wordt echter vaak zichtbaar in stilte en niet in woorden. “We have to learn to live in the stillness”

Mindmap over dit boek te bestellen op www.natuurlijkleren.org